

Je nutné zemřít? I terorista má pochyby

Odhodláni vraždit a připraveni na mučednickou smrt, již berou za vstupenku do ráje. Není předem beznadějně vyjednávat s lidmi, kteří rozpoutali nedávný teror ve Francii? „Naděje je vždy,“ tvrdí Miroslav Vymyslický, národní **KOORDINÁTOR POLICEJNÍCH VYJEDNAVAČŮ**.

FILIP SAIVER

Na jednom místě zabarikádovaná dvojice teroristů, jež popravila 12 lidí. Na dalším místě jiný muž držící v obchodě rukojmí a mající za sebou 4 vraždy. A na obou místech policejní vyjednávači snažící se zmírnit následky teroru, který minulý týden rozpoutali ve Francii islámští radikálové. Jejich práci sledoval i český kolega Miroslav Vymyslický.

Z pozice vyjednávače mi případ ve Francii přijde jako kvadratura kruhu: pachatelé se nebojí smrti a miní povraždit co nejvíc „bezvěrců“. Co jim lze nabídnout?

Musíte se soustředit na šanci zachránit rukojmí. To, že chtějí zemřít pachatelé, neznamená, že musí zemřít rukojmí.

Jenže jim na životech ostatních nezáleží.

To je sice pravda, ale jedna věc je postřílet z nějakého důvodu a podle předem stanoveného plánu lidí, aniž byste s nimi mluvili, a druhá věc je, když někoho dlouhodobě zadržujete v malé místnosti, jak to bylo v pařížském košer obchodě. Nutně tam vznikají vztahy, a když člověka znáte, vidíte ho, mluvíte s ním, víte, jak se chová, pak se situace razantně změní.

Chápu: je snazší zabít někoho anonymního.

Proto hospodáři nedávali žádná jména domácím zvířatům, která

mínili sníst. Těžko se vám zabijí někdo, kdo má jméno.

Jsou útoky ve Francii vyjednávačskou noční můrou?

Zradikalizovaný islamista s 15 rukojmími v obchodě, který má už za sebou vraždy, a souběžně s tím zabarikádovaní bratři, kteří mají na kontě několik vražd – ano, je to noční můra, co může být horšího? Napadá mě snad pouze člověk s bombou na těle v obchodě, ze kterého nemožno ven tisíce lidí.

Jak tedy postupuje vyjednávač, když je terorista odhodlaný zemřít a vyhrožuje smrtí rukojmích, jež považuje za představitele nepřátelského světa?

Musíte ho zkusit přesvědčit, že je pro něj lepší nechat rukojmí přežít. Že je lepší být aspoň v určité fázi šlechtný, zachovat se slušně. Pochopitelně je velmi těžké jednat s člověkem, který má vizi, že zemře rukou policie. Jde o sebevraždu kombinovanou s mučednictvím a ideovým nábojem, který tento pachatel měl. Je těžké ho přesvědčit, aby se tak nezachoval, ale policie se o to musí pokusit. Nemůže říct: Nemá to cenu, vykašleme se na to a zaútočíme. Vždyť tam bylo 15 rukojmí. Právě to, že v důsledku zákroku nebyl nikdo kromě pachatele zabit, považují za výjimečný výsledek.

Jak konkrétně se takový člověk přesvědčuje?

Už to, že vyjednává, že rovnou nepostřílel, koho mohl, a pak hned i sebe, ukazuje, že jistá

šance je. Nejsilnější lidský pud je pud sebezáchrany. Spáchat sebevraždu jakýmkoli způsobem, tedy i rukou policisty, je velice obtížné. Rozhodujete o vlastním bytí či nebytí a chuť žít tu vždy je.

I u lidí, kteří si myslí, že je po smrti čeká ráj, kde je budou – když to trochu zlehčím – ovívat krásné ženy?

Ano, tito lidé jsou ke smrti maximálně motivovaní, mají jinak nastavená měřítka, nicméně jsem si jistý, že určitá drobná pochybnost je i u nich. Všichni doufají, že po smrti něco bude, avšak i u těch přesvědčených někde vzadu bliká: a co když ne? I když je vaše víra pevná, poslední rozhodnutí je těžké. Bratři, co se ve Francii zabarikádovali ve skladu, to měli v tomto smyslu jednodušší než osamělý mladík v obchodě s košer potravinami.

Důležité je snažit se pachatele pochopit, vstoupit do mapy jeho myšlení.

Protože se navzájem povzbuzovali?

Je s vámi někdo, kdo říká: Ano, dobře jsme udělali, a potvrzuje vám, že teď je správné zemřít. Pak je daleko menší prostor pro pochyby. Oni byli navíc sourozenci, měli k sobě silný vztah, je-

den před druhým nechtěli ztratit tvář. Nikdo z těch dvou nemohl najednou couvnout ve smyslu: Víš co, zemři sám, já se vzdám.

Přesto mi přišlo, že o život bojovali. Jinak se mohli zabarikádovat přímo v Paříži a nesnažili by se prchnout.

Možná se chtěli dostat mimo Francii a pokračovat v boji. Možná nebyla sebevražda primárním úmyslem, ale až variantou pro případ, že budou chyceni. Museli samozřejmě počítat s tím, že je celá akce může stát život, ale původní plán byl patrně jiný, na rozdíl od člověka v košer obchodě, jemuž muselo být víceméně jasné, jak dopadne. Některé věci se dozvíme až zpětně a některé věci se veřejnost nedozví vůbec, protože půjde o citlivé informace, což by veřejnost měla chápat, neboť se tím zvyšuje její bezpečnost.

Když ne veřejnost, dozví se citlivé informace interní cestou policejní vyjednávači v Česku?

Veřejnost se dostane odhadem k 10 až 20 procentům informací, my budeme mít zhruba 60 až 80 procent. Tyto informace jsou pro nás do budoucna velmi užitečné.

Do jaké míry se čeští vyjednávači připravují na možný útok islámského extremisty?

Islamisté jsou jedním z potenciálních nebezpečí, dále jsou tu například pravíkoví radikálové a jiní. Snažíme se připravit na vše, ale nikdo vám nedá stoprocentní návod, že ten a ten způsob vyjednávání zabere třeba

právě na islamisty. Hodnota vyjednávače spočívá ve zkušenostech, které použije na konkrétní situaci. Základní cíl je zprostředkovat policii kontakt s pachatelem a vyřešit situaci bez násilí. Jiné ambice nemáme, i když tahle mi nepřijde zrovna malá.

Je součástí přípravy například i studium Koránu?

V praxi se setkáváme především s pokusy o sebevraždu, za nimiž stojí alkohol, drogy, finanční tíseň. Ze 120 případů, k nimž v průměru ročně vyjíždíme, se 90 týká právě tohoto. Absolutně nepodceňujeme jakékoli nebezpečí, nicméně pro vyjednávače je v tuto chvíli užitečnější vědět, jak fungují drogy nebo záchraná sociální síť.

Čeho se musí vyjednávač v akci vyvarovat?

Nemůže slibovat nereálné věci, které nelze splnit, třeba beztrestnost. Bylo by to i kontraproduktivní: ti lidé na druhé straně velice dobře ví, co se děje. Tím spíš, pokud má někdo za sebou kriminální minulost, zná trestní zákoník a nedá se obalamutit. Planými sliby ničíte důvěryhodnost, kterou nutně potřebujete. Vyjednávání funguje tehdy, když vám lidé věří. Lhaní je začátek konce, ze kterého se nevymotáte. Neznamená to, že se vším souhlasíte, ale musíte být poctiví.

Další zásady?

Nehrát si na hrdinu, vyjednávač není Indiana Jones nebo někdo ze Smrtonosné pasti. Musí přesně zapadat do soukolí policejní akce, je to téměř bezvýhradně týmová práce. Nutná je pochopitelně i schopnost empatie.

A v rámci empatie jistá dávka soucitu? Třeba i s teroristy?

Nevím, zda je soucit správné slovo. Vcítění se do situace neznamená soucit. Důležité je snažit se pachatele pochopit, vstoupit do mapy jeho myšlení. Někdy zjistíte, že za jeho činem jsou lidsky pochopitelné důvody.

Najdete takové důvody aspoň zčásti u pařížských útočníků?

Těžko se vcítíte do motivů několikolanásobného vraha a v tomto případě je vše o to těžší, že pohledem evropské křesťanské kultury – přičemž jiný pohled mít nejde – vám pohnutky islámských radikálů připadají naprosto banální. Nechápu je ani běžní muslimové, jsou vlastní

jen extremistům. Je nutné si ale uvědomit, že pohledy mohou být různé – tím nechci ani v nejnějším obhajovat terorismus z Francie, z hlediska vyjednávání je ale toto uvědomění důležité.

Co je ještě důležité?

Aby měl pachatel pocit, že neprohrál, že si zachoval tvář. Aby cítil, že vyjednávání s policií skončilo jakousi remízou.

Šlo „uhrát remízu“ v případě bratrů povzbuzujících se vyhlídkou na mučednickou smrt? Ta pro ně byla vítězstvím, vše ostatní prohrou.

Ale byla zde například možnost, že jim policie umožní veřejné vystoupení v médiích, kde by prezentovali své názory. Mohlo třeba zafungovat: Důvodem, že budete dál žít, aniž ztratíte sami před sebou tvář, bude skutečnost, že vysvětlíte, proč jste čin spáchali. A pak ponese te následky a trest. Pochopitelně jsem s francouzskými kolegy velmi soucíl. Tím spíš, že jsem byl před lety na stáží v Paříži a pak některé hostil v Praze.

Mezi vyjednávači mohli být vaši známí?

Spíš teoreticky. Ve Francii je praxe taková, že tyto složky mají kontrakty na určitou dobu a po ní musí jít jinam. Je tím zajištěn jistý kariérní řád i to, že lidé na jednom místě nezakrní.

Pak mě tedy napadá...

Vím, co chcete říct: že u nás vlastně krmíme, když tento systém nemáme.

Myslel jsem to naopak: zda není na škodu pouštět odborníky v tak specifické profesi.

Čím déle něco děláte, tím větší máte zkušenosti, což je výhoda. Model, který ctí ve Francii, je fajn na manažerských postech, v těch odborných může být na škodu. Kdyby šel v nemocnici zkušený operátor na ušní proto, že už je na sále moc let, také by to asi nedávalo logiku.

Už dřív jste popsal váš nejobtížnější případ: vážně nemocný muž se nechal najmout jako vrah, ale čin neprovedl a vše řekl policii. Perspektiva jeho dalšího života nebyla růžová a bylo složité přesvědčit ho, aby s ním neskoncoval. Nedá se to aspoň vzdáleně připodobnit k případu na smrt motivovaných bratrů z Francie?

Miroslav Vymyslický (46 let)

Od roku 2002 národní koordinátor policejních vyjednávačů. Má pod sebou 150 lidí, nicméně ti mají u policie ještě další práci. Jedně Miroslav Vymyslický se vyjednáváním zabývá na plný úvazek. „Takto je tomu i v ostatních zemích, jde o to, aby byl systém efektivní a ne příliš drahý, což se podle mě daří.“ Na práci vyjednávače jsou zpravidla vybráni zkušení policisté, ti dostávají oprávnění k vyjednávání, jež musí každé 2 roky obnovovat v kurzech.

Vzdáleně snad, ale naše vyjednávání bylo jednodušší, protože ten člověk měl stejné kulturní kořeny jako my. Když už jsme u těch nejtěžších případů, zcela určitě mezi ně patří ten z minulého roku, kdy schizofrenička napadla školu ve Žďáru nad Sázavou. Jednu vraždu tam spáchala a ke druhé bylo strašně blízko.

Nestala se díky práci vyjednávače Petra Grubera.

To byla výborná práce, protože Petr Gruber musel udělat u krátké době okamžitě a správné rozhodnutí. Samozřejmě měl i štěstí, to musíte mít při každé akci, pokud má skončit úspěchem. Zvlášť při takto vyhocených akcích je vždy kousek od toho, aby se vše pokazilo.

I vy jste měl štěstí při vyjednávání se vzpomínaným nemocným, jenž se chtěl zabít?

Ano. V určité chvíli jsme úplně náhodou narazili na téma, o kterém jsme vůbec nemohli tušit, že bude pro toho člověka velmi důležité. Nechci prozradit, o co přesně šlo, ale mužovu kapitulaci

jsme nakonec vybudovali právě na tomto motivu. Nerad bych ale, aby to vyznělo, že naše práce je dílem štěstí a náhody, tak to není.

Máte někdy při práci strach?

Každý člověk má strach. Pokud ne, není v běžné společnosti, ale v Bohnicích. Policejní práce je pro odvážné, ale ne pro extra hrdiny, bezhlavá kuráž do našeho povolání nepatří. Mrtvý vyjednávač nic nevyjedná.

flip.saiver@mfdnes.cz